

AZ EURÓPAI UNIÓ VÁLSÁGA ÉS A KELETI NYITÁS LEHETŐSÉGEI

SZRETYKÓ GYÖRGY¹

„A globális kapitalista rendszer vad iramban
ráz le magáról minden felügyeletet,
és rettenetes árat követel a társadalomtól,
miközben dőzsölése nyomort és
instabilitást idéz elő szerte a világon.
Van olyan alternatív gazdasági modell,
amelynek semmi köze sincs sem a sztálini
típusú kommunizmus központi tervezéséhez,
sem a globális gazdasági társaságok
kapitalizmusához.”

David C. Korten: Gyilkos vagy humánus gazdaság?

Összefoglalás

A tanulmány röviden elemzi a globális kapitalizmus és az Európai Unió válságának okait. David C. Korten nyomán bemutatja a gazdasági kannibalizmussal szemben a humánus gazdaság legfontosabb jellemzőit. A válságban lévő Európai Unió számára kiutat jelenthet a keleti nyitás politikája, amelynek célja, hogy új nyersanyag lelőhelyeket és piacokat szerezzen az európai/magyar cégek számára. A tanulmány elemzi Dmitrij Medvegyev orosz kormányfő ajánlásait, Magyarország keleti nyitás politikáját és külgazdasági stratégiájának főbb irányait.

Kulcsszavak

válság, Európai Unió, humánus gazdaság, keleti nyitás politikája, külgazdasági stratégia

Summary

This study is a short analysis of the reasons of crisis of the global capitalism and the European Union. A trail of David C. Korten, it shows the main features of the humane economy versus economic cannibalism. Opening Towards East Policy can be a muse for the European Union in order of finding new resources of raw materials and markets for European/Hungarian corporations. This essay analyses the recommendations of the Russian Prime Minister Mr Dmitry Medvedev, the Opening Towards East Policy and the ways of strategy of external economy of Hungary.

Keywords

crisis, European Union, humane economy, Opening Towards East Policy, strategy of external economy

---

¹ tanszékvezető, habilitált egyetemi docens, Nyugat-magyarországi Egyetem, e-mail: szretyko@atif.hu

A globális kapitalizmus válságának okai

A globális kapitalizmus válságának okait az alábbiakban lehet összefoglalni:

- A válság alapvető oka a **centrum-periféria viszony**, amelynek a lényege az, hogy a Föld anyagi erőforrásainak és jövedelmeinek 80 %-a a fejlett országokban, s azon belül kb.: 500-600 család kezében összpontosul, míg 20 %-a marad a világ többi országai számára. A világ összjövedelmének több mint 50 %-át a világ népességének — becslések szerint — kb. 1 %-a birtokolja. Ez a centrum-periféria viszony több évszázada tudatosan termelődik újjá, és erősödik fel a gyarmatosítás különböző formái (katonai megszállás, tőkekihelyezések, eladósítások...stb.) révén.
- A válság másik fontos oka, hogy a 1970-es évek elejétől fokozatosan elvált egymástól a **reálgazdaság és a nemzetközi pénzügyi rendszer**. A nemzetközi pénzügyi rendszeren belül előtérbe kerültek, majd meghatározóvá váltak azok az érdekcsoportok, amelyek a spekulatív tőkemozgások révén a befektetett tőkájükre hatalmas nyereséget könyvelhettek el maguknak, úgy, hogy ezek mögött nem volt semmiféle anyagi vagy szellemi termék/szolgáltatás. Ez a folyamat azt eredményezte, hogy a cégek a nyereségük jelentős részét nem a termelésbe, hanem a pénzpiacokon fektették be, mivel így kockázat nélkül sokkal nagyobb nyereségre/profitra tehettek szert. Mindezeknek a következménye, hogy különvált a reálgazdaság és a pénzügyi rendszer egymástól, valamint olyan pénzügyi buborék alakult ki, amely a nemzetközi pénzügyi válság kialakulásához vezetett.
- Az angolszász világban és a befolyása alatt álló országokban olyan **fantomgazdaság** jött létre, amelynek nem volt meg és nincs meg a gazdasági és pénzügyi alapja. A nemzetközi pénzvilág minden előtte álló korlátokat igyekezett/igyekszik lebontani az erőforrás-szivattyúk minél magasabb szintű működtetése érdekében. Ily módon arra törekedett/törekszik, hogy mindenütt meggyengítse és leépítse az államot, a nemzeti kultúrákat, a vallásokat és a közösségeket. Alapvetően két embertípusra volt és van szüksége: egyrészt végrehajtókra, másrészt olcsó munkaerő és fogyasztókra. A kapitalizmusnak ez a modellje a **piaci fundamentalizmusra** épül, amelyről kiderült, hogy szabályozás nélkül óriási károkat okoz. Ez a neoliberális világrendszer jelenleg felbomlóban van.
- Ezzel egy időben megjelent a kapitalizmus új modellje, az **államilag szabályozott, irányított és ellenőrzött kapitalizmus**. (Kína, Oroszország, ázsiai-országok) Ennek a modellnek a lényege az, hogy az állam meghatározó szerepet tölt be a gazdaság és a társadalom különböző alrendszeireinek szabályozásában és működtetésében. Ezeket az országokat a nemzetközi pénzügyi válság alig sújtotta. A nemzetközi prognózisok szerint Kína rövid időn belül átveszi a világgazdasági rendszeren belül a vezető szerepet. Jelenleg folyamatban van az **Eurázsiai Unió** létrehozása.

Az Európai Unió válságának okai

- A második világháború befejezése után a nyugat-európai országokban a **szociális piacgazdaság** modelljei valósultak meg. A gazdasági növekedést elősegítette a Marshall-segély is, melynek gazdasági és politikai feltétele volt. A gazdasági feltétele az volt, hogy a nyugat-európai országok piacot biztosítsanak az amerikai cégek/tőke társaságok termékei számára, másrészt a politikai feltétel volt a tradicionálisan létező német-francia konfliktus csökkentése, illetve felszámolása.
- Az 1970-es években a nemzetközi pénzvilág tudatosan robbantotta ki az „**olajválságot**”, amelynek a célja a nyugat-európai gazdasági növekedés dinamikájának visszafogása volt. Ezzel egy időben az európai gazdasági közösség akkori tagállamaira fokozatosan rákényszerítették a neoliberális gazdasági és társadalompolitika átvételét, amely köztudottan a nemzetközi nagytőke érdekeit fejezi

ki. Ennek a következménye lett a *szociális piacgazdaság* korábban kialakult modelljeinek és eredményeinek folyamatos *felszámolása*. Az utóbbi években ehhez társult még a nemzetközi pénzügyi válság.

- Az Európai Unió válságának további oka a *jelenlegi politikai szerkezete*.² Ennek a lényege az, hogy az Európai Unió szövetségi államként vagy a nemzetállamok együttműködésén alapuló unióként működjön-e. A szövetségi állam koncepciójának képviselői abból indulnak ki, hogy az Európai Uniónak az Amerikai Egyesült Államok mintájára szervezendő államok szövetségeként kellene működnie. Ugyanakkor ennek a feltétele az, hogy minden egyes tagállam a GDP-jének 15-20 %-át fizesse be évente a közös költségvetésbe. Jelenleg azonban még a GDP 1%-ának a befizetését is nehezen teljesítik a tagállamok. A szövetségi állam koncepciója elsősorban a nemzetközi pénzügyvilág, az üzleti elit és a jelenlegi politikai elit érdekeit fejezi ki. Ezzel szemben helyezkedik el egy másik koncepció, amelynek a lényege a nemzetállamok együttműködésén alapul. Ennek a koncepciónak a képviselői jogosan hangsúlyozzák azt, hogy az európai nemzetek és államok évezredek tradíciókkal és kultúrákkal rendelkeznek. Ezért is ragaszkodnak a nemzeti érdekek érvényesítéséhez. Ez a koncepció az európai népek és nemzetek érdekeit fejezi ki. Az Európai Unió jelenlegi alkotmánya továbbra is neoliberais szellemiségű, vagyis a nemzetközi pénzügyvilág érdekeit fejezi ki. Mivel ez az alkotmány nem ad lehetőséget az európai állampolgárok mindennapos problémáinak megoldására, ezért azokban a tagállamokban, ahol erről népszavazást tartottak a lakosság nem szavazta azt meg. Tehát szükség lenne egy olyan új alkotmányra, amely az Európai Unió tagállamainak/népeinek/nemzeteinek érdektörekvéseit is figyelembe veszi.
- Az *euró bevezetése* nem gazdasági, hanem *politikai projekt*³ volt, amelynek háttérében Franciaország és Németország alkuja állt. A két német állam egyesítésekor Franciaország félelmei felerősödtek és ezeket a félelmeket az euró bevezetésével igyekeztek ellensúlyozni. Ugyanakkor az euró bevezetése már önmagában hordozta az euro-zóna felbomlásának lehetőségét, hiszen az Európai Unió különböző fejlettségű tagállamokból áll. Az euró bevezetése akkor lehetett volna sikeres, ha előbb az eltérő gazdasági fejlettségű országok különbségeit csökkentik, illetve felszámolják.
- Nemcsak a világgazdasági rendszeren, hanem az Európai Unión belül is létezik és újratermelődik a *centrum-periféria viszony*. Az Európai Unióban a centrum-országok közé tartoznak: Németország; Benelux Államok; az Észak-európai tagállamok és Franciaország. A periféria-országai közé soroljuk a Dél—és közép-kelet-európai országokat. A centrum országok, amelyek korábban is gyarmattartó országok voltak a perifériák rovására őrzik meg napjainkban is versenyképességüket.
  - Ebből a célból a gazdasági fejlődés két modelljét alkalmazzák, egyrészt a *gyarmati*, másrészt a *tudás* alapú modellt.⁴

A *gyarmati modellt* a centrum országok a periféria országaiban és a Unión kívüli országokban alkalmazzák. Ennek a modellnek egyik jellemzője a sokkterápia segítségével a fejletlenebb országok nemzeti vagyonának megszerzése a privatizáció révén. Ezzel kapcsolatban Joseph E. Stiglitz rámutatott⁵, hogy a közép-kelet-európai országok privatizációja ugyanazokkal a módszerekkel és technikákkal ment végbe, mint a dél—amerikai és afrikai országokban. Az elhibázott privatizáció következtében

²Lásd bővebben: Lóránt Károly: Összeomlás—A kaszinókapitalizmus hatásai Európában. Miért pont Görögország? Magyar Nemzet 2011. november 12. 26.o.

³ Lásd bővebben. Lóránt Károly: U.o.

⁴ Lásd bővebben: Csath Magdolna (2011): Hatalmi távolság. Magyar Nemzet, július 16. 24.o.

⁵ Lásd bővebben: Joseph E. Stiglitz (2003): A globalizáció és visszáságai. Napvilág Kiadó, Budapest.

Magyarországon a biztosítási szektor közel egésze, a bankszektor 4/5-e, a gépipar 3/4 –e, az egyéb iparok és szolgáltatások 2/3-a került külföldi kézbe.⁶ Ezek az arányok a hasonló nagyságú uniós országokban csak 10–30 %-ot tettek ki. Csehországban reprivatizáció volt, nálunk Trianon miatt nem engedték ezt.

Ennek a gyarmati modellnek a másik jellemzője az, hogy a nyugati cégek azért telepednek ezekbe az országokba, mert a hagyományos technológiával és a bérek alacsony színvonalával, valamint az állami támogatásokkal még mindig sokkal nagyobb nyereséget tudnak elérni, mint az anyaországokban. Ezek a cégek az adott ország fejlődéséhez kevésbé járulnak hozzá, hiszen a nyereségük jelentős részét külföldre viszik, és válság esetén oda mennek, ahol jobbak a feltételek számukra.

- **A tudás alapú modellt** az észak-és nyugat-európai országok saját gazdaságukban alkalmazzák. Ennek a modellnek a lényege az, hogy a társadalom akkor fejlődik, ha a tudása folyamatosan nő, javul az intézményrendszer és csökken a szegénység. A modell szerint a fejlődést már nem biztosító iparágakat ki kell telepíteni a periféria országaiba, ezzel egy időben ezek az országok beruháznak, új tudást és innovációt igénylő technológiákat és iparágakat vezetnek be.
- Ennek a gazdasági stratégiának és a privatizációnak következtében a periféria országaiban **kettős szerkezetű/duális** gazdaságok jöttek létre, vagyis a külföldi és a hazai tulajdonban lévő gazdaság. Lóránt Károly kiváló elemzése szerint Magyarországon is a gazdaságot két szektorra lehet bontani.⁷ **Az egyik szektor:** teljes egészében külföldi tulajdonban van, amely a magyar gazdasághoz alig kapcsolódik, a munkaerő mintegy két százalékát foglalkoztatja, viszont a külkereskedelemben jelentős szerepet játszik, jövedelmének nagy részét külföldre viszi. Eme vállalatok jellemzője az, hogy adókat nem vagy alig fizetnek és az olcsó munkaerőt veszik igénybe. **A másik szektor:** többségében hazai tulajdonban van és a munkaerő 98 %-át foglalkoztatja, ide soroljuk a hazai kis- és középvállalkozásokat, valamint a megmaradt állami tulajdonú vállalatokat. A gazdaságnak ez a része stagnál, és külkereskedelmi mérleg hiánya az utóbbi két évtizedben jelentős mértékben megnőtt.
- Az Európai Unió és benne Magyarország válságának egyik kardinális oka az **eladósodás**. 2003-és 2010 között az uniós átlag 70 %-os növekedést mutat. Az eladósodás mértéke szerint az uniós tagállamokat három csoportba lehet sorolni⁸: az **első csoportba** azok a tagállamok tartoznak amelyeknek az adósságállománya a fent jelzett időszakban megháromszorozódott; Észtország, Magyarország, Írország, Lettország, Litvánia, Szlovákia és Szlovénia. A **második csoportba** soroljuk azokat az országokat, amelyeknek a külső adóssága megduplázódott; Csehország, Dánia, Finnország, Franciaország, Görögország, Lengyelország, Portugália, Spanyolország, Svédország. A **harmadik csoportba** tartozó tagállamok adósságállománya 30–150 %-kal nőtt. Az Európai Unió adóssága az egyes országok egymás közötti adósságállománya. Ezen belül az államháztartások adóssága az összes adósságnak csak 20 %-át teszi ki, a többi magánadósság. Vagyis ez azt jelenti, hogy az eladósodás nem a költségvetési hiányokból, hanem a magánspekulációkból és a spekulatív tőkebefektetésekből halmozódott fel.

---

⁶ Lásd bővebben: Lóránt Károly (2011): Duális és kiszolgáltatott gazdaság, a neoliberalizmus felelőssége <http://www.gondolkodjunkegyutt.hu/spip.php?article430> letöltés ideje: 2011.11.08.

⁷ Lásd bővebben: Lóránt Károly: U.o.

⁸ Lásd bővebben: Lóránt Károly (2011): Összeomlás—A kaszinókapitalizmus hatásai Európában. Miért pont Görögország? Magyar Nemzet november 12. 26.o.

Ezért költségvetési megszorításokkal nem is lehet azokat megszüntetni. Az Európai Unió jelenlegi megszorító gazdaságpolitikája nem oldja meg a válságot, hanem hosszan tartó válságról—válságra való bukácsolást/depressziót fog eredményezni.

- **Magyarország eladósodási folyamatát** az alábbiakban lehet összefoglalni: 1973—1989 között egymilliárd dollár érkezett be Magyarországra. Ugyanebben az időszakban az akkori kormányok az 1 milliárd dollár után 11 milliárd dollár uzsorakamatot fizetett. 1989-ben csődhelyzet alakult ki és 20 milliárd dollár adósság halmozódott fel. 1989—2010 között a különböző összetételű kormányok 50 milliárd dollár hitelt vettek fel. Ugyanezen időszakban 150 milliárd dollár uzsorakamatot fizettünk ki. 2010-ben 132 milliárd dollárral és kamataival tartoztunk. Ezzel kapcsolatban Drábik János a következőket írja: „az 1970-1989 között felvett 10 milliárd dollárból ténylegesen csak 1 milliárd jött be az országba, ezt az *MNB Műhelytanulmányokban* lehet olvasni. 1989-ig kifizettünk az 1 milliárd dollárbevonásért 11 milliárd kamatot. Az adósságunk mára 270 milliárd dollárra növekedett. Ebből 107 milliárd dollár kamatot már kifizetünk. Az ország 27-szeresen fizette vissza a felvett hiteleket, és ha követjük az eddigi gyakorlatot, akkor 120-szorosan kellene visszafizetni, ami lehetetlen. Az egyenlő a magyar nemzetgazdaság, a magyar nemzet felszámolásával. Nem lehet ezer évig viselni az adósságszolgálat terheit, törleszteni és vég nélkül fizetni a kamatokat. Kinek állhat érdekében ez a képtelenség? ”⁹ Kik a felelősök a kialakult helyzetért?
- Az Európai Unió válságának további oka **az oktatás színvonalának csökkenése**. Az oktatásra fordított közkiadások EU GDP-jének több mint 5,25 %-át teszi ki. Ez az arány az USA-ban 5,35 %; Japánban pedig 3,6 %. Ennek ellenére az oktatás színvonala folyamatosan csökken és sok fiatal nem tudja megszerezni a szükséges alapképességeket. A 25 éves európai fiatalok kb. 20%-a funkcionális analfabéta. Körülbelül 3,5—4 millió olyan európai fiatal van, aki nem jár iskolába és nem végez semmilyen munkát. Komoly problémát jelent a tanulmányok félbehagyása, a lemorzsolódás és a pályakezdő fiatalok elhelyezkedése. Spanyolországban a pályakezdő fiatalok több mint 50 %-a nem tud elhelyezkedni. A bolognai rendszerre való áttérés nem váltotta be a hozzáfűzött reményeket, olyannyira nem, hogy maga a névadó, a Bolognai Egyetem már 2009-ben kilépett ebből a rendszerből. Magyarországon a felsőoktatásban a **bolognai rendszer** bevezetésére/hatására kaotikus állapotok jöttek létre. Ugyanakkor Finnország oktatási rendszere kivételt és egyúttal követendő példát¹⁰ jelenthet az Európai Unió összes tagállama számára.
- Az Európai Unió válságának további oka a **kutatás-fejlesztés** és az **innováció alacsony szintje**. Az Európai Unió bruttó nemzeti össztermékének kevesebb mint 2 %-át fordítja kutatásra, fejlesztésre. Az USA 2,7 %-ot, Japán pedig 3 %-ot fordít erre a célra. Az állami ráfordítások aránya nagyjából azonos, a különbség döntő része a magánszférában jelenik meg. Az Európai Unió negyed annyi szabadalommal rendelkezik mint az USA. A kutatási eredmények gyakorlatba történő felhasználása lényegesen gyorsabb az USA-ban. Az Európai Unióból az USA-ba történő agy- elvándorlás szintén elősegíti az amerikai gazdaság innovációs szintjének emelkedését.
- Az Európai Unió országait gazdasági fejlettségük alapján három zónába soroljuk: nyugat-és észak-európai; dél-európai; és közép-kelet-európai.

⁹ Drábik János (2010): A sötét újkor. Búcsú a felvilágosodástól. Gold Book , Debrecen, 335-336.o.

¹⁰ Lásd bővebben: Csath Magdolna (2011): Finnország követendő példája. Magyar Nemzet, november 11. 6.o.

Mindegyik zóna számára gazdasági fejlettségének megfelelő gazdasági-és társadalompolitikát kell kidolgozni, különben az Európai Unió előbb—utóbb szétesik. Az utóbbi évek pénzügyi döntései és eseményei (leminősítések, megszorító intézkedések...stb.) azt mutatják, hogy a nemzetközi pénzimpérium, illetve a nemzetközi háttérhatalom az Európai Uniót ki akarja iktatni a világgazdasági és pénzügyi versenyből, valamint a világ újrafelosztásának folyamatából.

Gazdasági kannibalizmus vagy humánus gazdaság ?

A gazdasági kannibalizmus azt jelenti, hogy a jelenlegi tőkés gazdaság működése során — a profit növelése céljából — egyre több erőforrást szív el a természeti környezetből és az emberi társadalomból. Ennek a következménye egyrészt az, hogy a következő generációk reprodukciójához és megélhetéséhez egyre kevesebb erőforrás marad, másrészt egyre több a feleslegessé váló ember nemcsak a hátrányos helyzetű csoportok körében, hanem a fizikailag, szellemileg és mentálisan egészségesek között is, harmadrészt az emberi társadalmak minősége rohamosan romlik/csökken.

A jelenlegi gazdasági kannibalizmussal, vagy gyilkos gazdasággal szemben **David C. Korten** amerikai közgazdász fogalmazta meg a **humánus gazdaság** koncepcióját. Ezen belül felvázolta egy új gazdasági program lehetséges tizenkét pontját. Ezek az alábbiak:¹¹

1. A gazdasági tevékenység célja a fantomgazdaság előállítása helyett a valódi jólét előállítása legyen.
2. Szerezzük vissza a pénzvilág meg nem érdemelt profitját, és vessünk be olyan díjakat és büntetéseket, amelyek megszüntetik a pénzvilág lopásainak és hazárdjátékának jövedelmezőségét.
3. A piaci árakat a teljes költség alapján kell képezni.
4. A gazdasági társaságok működési engedélyét felül kell bírálni.
5. A nemzeti gazdaság függetlenségét helyre kell állítani.
6. A helyi közösségeket újra kell szervezni úgy, hogy alapvető szükségleteikben önfenntartók legyenek.
7. Olyan irányelveket kell kialakítani, amelyek a helyi tulajdonú, emberi léptékű vállalkozások számára jelentős előnyöket biztosítanak.
8. A dolgozói kivásárlást lehetővé kell tenni és pénzügyileg támogatni kell, hogy a tulajdonviszonyokat demokratizáljuk.
9. Olyan adózási és jövedelmi vezérelveket kell alkalmazni, amelyek lehetővé teszik a gazdagság és jövedelmek igazságos elosztását.
10. Felül kell vizsgálni a szellemi tulajdonjogokat, hogy lehetővé tegyünk a szabad hozzáférést az információhoz és a technológiához.
11. A pénzügyi szolgáltatásokat úgy kell átalakítani, hogy azok a helyi piacgazdaság érdekeit szolgálják.
12. A pénzkibocsátás felelősségét a szövetségi kormányra kell átruházni.

A szerző nagyon szakszerűen és meggyőzően fejti ki az egyes pontokkal kapcsolatos álláspontját. Ugyanakkor megállapítható, hogy David C. Korten koncepciója sok szempontból ma még **utópisztikus** jellegű, de mindenképpen hasznos abból a szempontból, hogy elinduljunk a változtatás útján.

A humánus gazdaság létrehozásának és működtetésének alapvető feltétele a **tulajdonosi és a jövedelmi viszonyok** átalakítása, valamint a nemzetközi pénzügyi rendszer **új szabályozó— és ellenőrző mechanizmusainak** kidolgozása, elfogadtatása és a gyakorlatban történő alkalmazása.

---

¹¹ David C. Korten (2009): Gyilkos vagy humánus gazdaság? Kairosz Kiadó, Budapest, 144.o.

A keleti nyitás célja, az Európai Unió és Oroszország

A keleti nyitás politikájának célja, hogy új nyersanyaglelőhelyeket és piacokat szerezzen az európai, és így a magyar cégek számára is. A keleti nyitás terén Németország és Ausztria már korábban erőteljes lépéseket tett, a többi tagállamhoz képest előrébb tart.

Ebből a szempontból mindenképpen érdemes elemezni Dmitrij Medvegyev, orosz kormányfőnek a Magyar Nemzet 2012. november 3.-ai számában megjelent cikkét. Ebben a cikkében a gazdasági válságban vergődő Európának nem kevesebbet ajánl fel, mint egy gazdasági együttműködést, a kilábalás biztos útját és az Európai Unió túlélési lehetőségét. Ennek a koncepciónak a legfontosabb elemei az alábbiak:¹²

- A világgazdaság súlypontja keletre tolódik. A 21. század nagy felvevő piaca Ázsia. Az európai gazdaságot magas bérek és nagy szállítási költségek terhelik erre a piacra jutásban.
- A közlekedésben és a tranzitban rejlő lehetőségek kihasználása valósulhat meg az együttműködésben. A vasúti, a légi és a tengeri szállítási útvonalak rövidebbek Oroszországon át, ami a piacra jutás költségeiben jelentős mértékűek. Ezzel kapcsolatban Medvegyev a következőket írja: „Az eurázsiai kontinens kétharmadát elfoglaló Oroszország hatalmas és ez idáig messze nem eléggé feltárt potenciáját jelentik a közlekedésben és a tranzitban rejlő lehetőségek. Az orosz közlekedési hálózat viszonylag jól kiépített. A transzszibériai vasúttól a BAM-on, a tengeri kikötők során át az egész országot átszövő légi forgalomig a legrövidebb úton lehet biztosítani a kelet-nyugati áruforgalmat.” A szerző szerint a gazdaság modernizálása Európa és Ázsia, valamint Európa, Ázsia és Amerika viszonylatában a tranzit forgalom legalább 15%-os növekedését eredményezheti. „Sokat ígérő perspektívákat nyit az északkeleti átjáró, az Atlanti-óceántól a Csendes óceánra Oroszország szibériai partvidéke mentén haladó északi tengeri útvonal, mely fele olyan hosszú, mint az Európából Délkelet-Ázsiába az Indiai-óceánon át vezető utak.” Továbbá hangsúlyozza, hogy „Minőségileg új lehetőséget nyit a jövőben a légi közlekedés. A orosz légtér, valamint a meglévő és tervezett szibériai repülőterek kihasználása mindenki számára előnyös. Ez elsősorban az Európa és Kelet-Ázsia közötti repüléseket érinti, az orosz területen történő utántöltéssel azonban jóval gazdaságosabbá válik a közepes távolságokra eljutni képes gépek kihasználása.” Ily módon az európai cégek számára megvalósulhat a versenyképes piacra való jutás.
- Az ázsiai orosz területek (Szibéria és a Távols-Kelet) fejlesztése grandiózus feladat a 21. században. Ezzel kapcsolatban Medvegyev a következőket hangsúlyozza: „A következő években, évtizedekben az Oroszország előtt álló legfontosabb történelmi feladat, hogy a régiók harmonikus fejlődésére alapozva modernizálja gazdaságát. Prioritást élvez e folyamatban Szibéria és a Távols-Kelet.
- Elsősorban azért, mert az ország e területeinek teljes értékű fejlesztésére korábban nem volt elegendő eszköz. Indokolja e fokozott figyelmet ezen kívül az is, hogy a világgazdaság súlypontja keletre tolódik, így Oroszországnak is aktivizálnia kell magát az ázsiai-csendes-óceáni régióban.” Ennek a grandiózus feladatnak a megvalósítása rengeteg tudást, tőkét és innovatív munkaerőt igényel. Mindez új befektetési és üzleti lehetőségeket biztosíthat az európai és magyar cégek számára is.

---

¹² Dmitrij Medvegyev (2012): Oroszország a kapocs Európa és Ázsia között. Magyar Nemzet, nov. 3. 6.o.

Magyarország keleti nyitás politikája és külgazdasági stratégiájának főbb irányai

Magyarország az utóbbi időben Németországhoz és Ausztriához hasonlóan meghirdette keleti nyitás politikáját. Szijjártó Péter külügyi- és külgazdasági államtitkár szerint a magyar kormány keleti-nyitás politikájának négy fő pillére van:¹³

- Szorosabbra kell fűzni a kapcsolatokat a távol-keleti térséggel, elsősorban a világgazdaságban egyre nagyobb súlyt képező Kínával.
- Erősíteni kell az együttműködést a kaukázusi térséggel (pl: Grúziával, Azerbajdzsánnal, Kazahsztánnal,) már csak azért is, mert ez utóbbi országok keresleti stratégiája nagyrészt fedi a magyar piac kínálati szerkezetét, ezért a külkereskedelmi forgalom jelentősen bővíthető.
- A harmadik fontos célterület az arab világ. Ezen a téren Magyarország kissé megkésett, ezért a kormány erre a célcsoportra több energiát kell, hogy összpontosítson.
- A keleti nyitás fontos pillére a nyugat-balkáni térség. Ezen kívül keresni kell az együttműködési lehetőségeket az afrikai és dél-amerikai országokkal is, amelyekben szintén leépült a korábbi magyar jelenlét.

A fentiekből kiindulva összefoglalható a magyar kormány külgazdasági stratégiájának főbb irányai és kitörési pontjai. Ez a külgazdasági stratégia — a korábbiakhoz képest — területileg sokkal diverzifikáltabb jellegű.

1. táblázat

A külgazdasági stratégia területi diverzifikációjának főbb irányai és kitörési pontjai

STRATÉGIAI CÉLOK	CÉLORSZÁGOK	KITÖRÉSI PONTOK
ERŐTELJES KELETI NYITÁS		
	KÍNA	Orvosi műszer és berendezés, technológia export-szolgáltatás export, agrárium és élelmiszeripar, környezet-és vízipar, alternatív energia
	OROSZORSZÁG	Energetika, egészségipar, turizmus, agrárium, magas hozzáadott értékű ágazatok
	INDIA	Gépipar, vegyi-és gyógyszeripar, elektronikai szektor, infrastrukturális beruházásokhoz kapcsolódó területek, beruházási javak, védelmi ipari eszközök. Hosszabb távon: mezőgazdaság, élelmiszeripar
	KOREAI KÖZTÁRSASÁG	Járműipar, elektronikai ipar, mezőgazdasági-és élelmiszeripar, gyógyszer alapanyagok és vegyipari termékek, fogyasztási cikkek

¹³ Lásd bővebben: Szijjártó Péter (2013): Folytatni kell a keleti nyitás politikáját, www.kormany.hu/hu/minizterelnokseg/hirek/szijjarto-folytatni-kell-a-keleti-n Letöltés ideje: 2013.05.31.

	FÁK ORSZÁGAI	Energetika, vízgazdálkodás, szennyvíz-kezelés, hulladék feldolgozás, mezőgazdaság-és élelmiszeripar, egészségügy, oktatás
	TÖRÖKORSZÁG	Élőállat-kivitel (vágó-és tenyészmarha), állattenyésztési technológiák átadása, energetika, autóipar, vegyipari alapanyagok, környezetvédelem, szennyvíz-tisztítás
ERŐS „RÁCSATLAKOZÁS” A NAGY NYUGAT-EURÓPAI EXPORTŐRÖKRE		
	NÉMETORSZÁG	Az EU teljes kínai exportjának 40-50%-át adja. Beszállítóként a hazai KKV-k is részesülhetnek a fejlődés nyújtotta lehetőségekből
	AUSZTRIA	Erős összefonódás a német gazdasággal, addicionális lehetőségek a magyar export számára
	SKANDINÁV ORSZÁGOK	Erős piacszerzési képesség, érdekeltek a bérnyújtásban (elektronika, fém-és gépipari szegmens)
VISEGRÁDI ÉS NYUGAT-BALKÁNI EGYÜTTMŰKÖDÉS		
	SZLOVÁKIA CSEHORSZÁG LENGYELORSZÁG NYUGAT-BALKÁNI ORSZÁGOK	Gépipar, elektronika, optikai és számítástechnikai berendezések, vegyipari, gyógyszeripari és acélipari termékek Középtávon: élelmiszeripar, építőipar, zöld ipar

Forrás: Magyar Növekedési Terv (Konzultációs anyag). Nemzetgazdasági Minisztérium 2011. december 108.o.

A magyar kormány keleti nyitás politikájának célja elsősorban a hazai KKV-szektor piacszerzésének elősegítése. Ennek legfontosabb eszközei a kereskedőházak, amelyek az alábbi funkciókkal rendelkeznek:¹⁴

- **a széles skálán folytatott kereskedelem:** export, import, belföldi kereskedelem és növekvő mértékű offshore- és cserekereskedelem
- **finanszírozás:** a lényeg nem az, hogy a kereskedőház saját tőkével rendelkezzen, hanem, hogy gazdasági súlyánál, eredményeinél fogva a szükséges tőkéhez hozzá tudjon jutni. A finanszírozást elősegítheti az is, ha a kereskedőházak külföldi piacokra telepített leányvállalatai a fogadó ország kedvező hitelfeltételeit igénybe vennék.

¹⁴ Bendigné Csánky Hayna (1989): Kereskedőházak. Universitas, Budapest, 86-88.o.

- **az információk beszerzése, feldolgozása és továbbítása:** ennek a funkciónak a gyakorlati megvalósítása nagyon költséges, de az információk hatékony felhasználása esetén több jövedelmet hozhat, mint amennyibe kerül.
- **különböző szolgáltatások nyújtása:** a vállalatok/cégek, kis-és középvállalkozások részére nyújtott szolgáltatások (marketing, piackutatás, képviselői tevékenység, információk,) elősegítik a hatékonyabb működésüket.

A kereskedőházak alapítása és működése/működtetése a keleti piacokon folyamatban van. Moszkvában és Bakuban már megnyílt és a kormány további hat-nyolc kereskedőház megnyitását tervezi a FÁK különböző országaiban.

Összegzésképpen megállapítható, hogy a keleti nyitás politikája új lehetőségeket biztosíthat a gazdasági válságban lévő Európai Unió tagországai és cégei számára. Ezen a téren a magyar kormány Németország és Ausztria után nagy erőfeszítéseket tett/tesz a gazdaság dinamizálása érdekében. A keleti nyitás politikájának már vannak pozitív jelei, de ezen a téren rejlő lehetőségek kiaknázása/felhasználása a jövő feladata.

Irodalom

Bendigné Csánky Hayna (1989): *Kereskedőházak*. Universitas, Budapest.

Csath Magdolna (2011): Hatalmi távolság. Magyar Nemzet, július 16.

Csath Magdolna (2011): Finnország követendő példája. Magyar Nemzet, november 11.

Drábik János (2010): *A sötét újkor. Búcsú a felvilágosodástól*. Gold Book, Debrecen.

Korten David C. (2009): *Gyilkos vagy humánus gazdaság?* Kairosz Kiadó, Budapest.

Lóránt Károly (2011): Összeomlás – a kaszinó kapitalizmus hatásai Európában. Miért pont Görögország? Magyar Nemzet, november 12.

Lóránt Károly (2011): Duális és kiszolgáltatott gazdaság, a neoliberalizmus felelőssége. www.gondolkodjunkegyutt.hu/spip.php?article430 Letöltés ideje: 2011.11.08.

Magyar Növekedési Terv (Konzultációs anyag) (2011): Nemzetgazdasági Minisztérium, Budapest.

Medvegyev Dmitrij (2012): Oroszország a kapocs Európa és Ázsia között. Magyar Nemzet, november 3.

Stiglitz Joseph E. (2003): *A globalizáció és visszásságai*. Napvilág Kiadó, Budapest

Szijjártó Péter (2013): Folytatni kell a keleti nyitás politikáját. www.kormany.hu/hu/miniszterelnokseg/hirek/szoijjarto-folytatni-kell-a-keleti-n Letöltés ideje: 2013.05.31.

Trembeczki István (2013): Vissza a gyökerekhez? A Nyugat hanyatlásának dilemmái. *Valóság* 2.sz.